

Pædagogisk læreplan for Møllehuset 2023-25

LEJRE
KOMMUNE

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Om skabelonen

Denne skabelon henvender sig til jer, som er ledere og pædagogisk personale i dagtilbud. Formålet med skabelonen er at inspirere og understøtte udarbejdelsen af jeres lokale pædagogiske læreplan.

Den grundlæggende ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven med tilhørende bekendtgørelse, der er omsat i Børne- og Socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, 2018](#). Det er hensigten, at I skal bruge publikationen, når I arbejder med skabelonen.

Skabelonen indeholder alle de lovmæssige krav til at udarbejde den pædagogiske læreplan. Samtidig understøtter skabelonen jeres overvejelser vedrørende den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for det pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, hvor legen er grundlæggende, og børneperspektivet er tydeligt. Jeres konkrete læreplan giver jer en ramme til at arbejde systematisk med at planlægge, følge op på og videreudvikle kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i jeres dagtilbud i forhold til jeres børnegruppe.

Inden for de krav, der følger af dagtilbudsloven, er det op til jer at beslutte, hvordan I konkret vil arbejde med den pædagogiske læreplan. Jeres læreplan skal være et dynamisk og meningsfuldt dokument, som peger fremad, og som I kan bruge aktivt i den løbende udvikling af den pædagogiske kvalitet og jeres pædagogiske praksis.

[Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#)

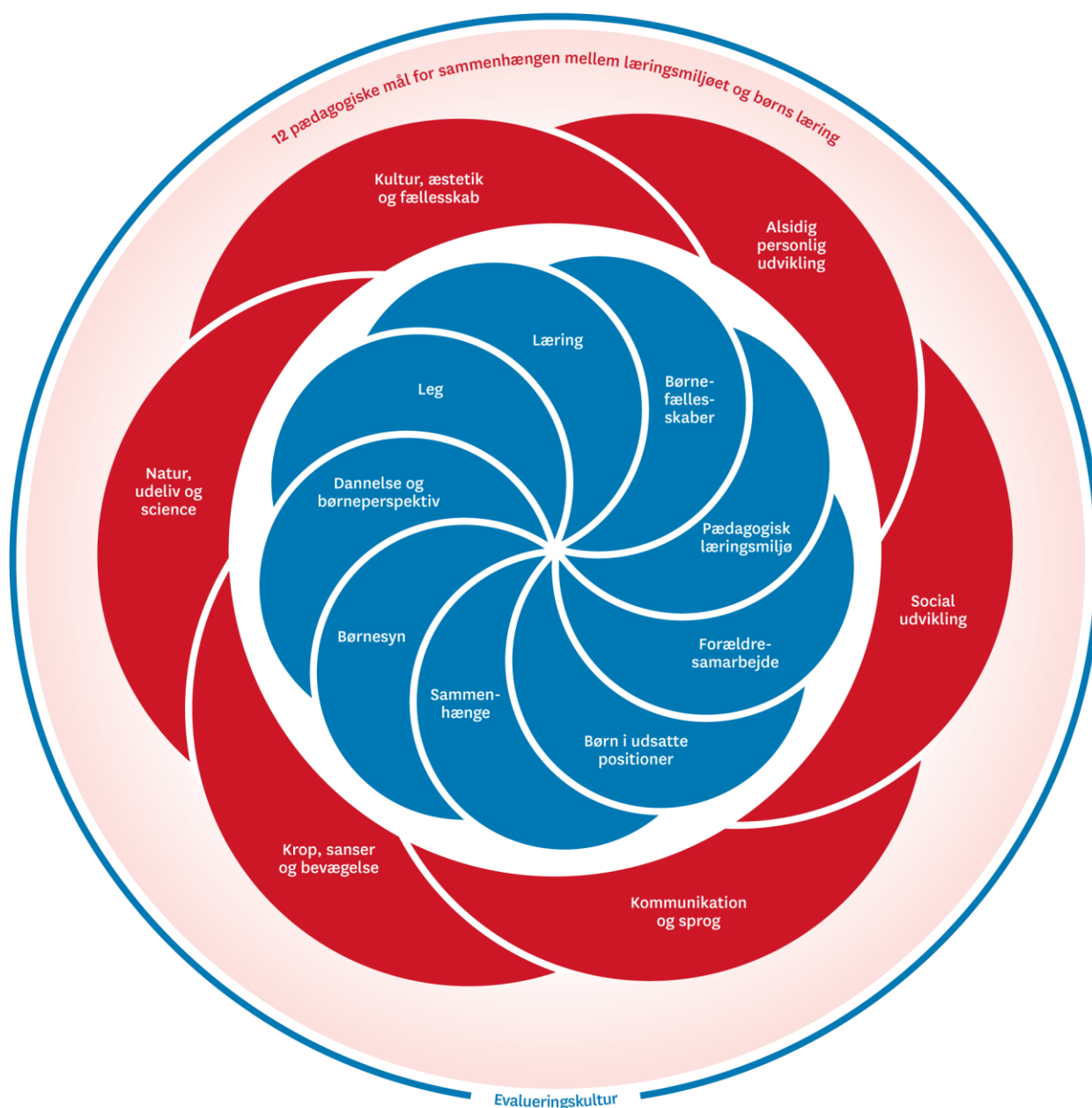
Brug af skabelonen

Når I udfylder skabelonen, skal I klikke på *skrivefeltet*. I kan fremhæve tekster og indsætte billeder.

I kan slette denne side ved at markere teksten og billedet og trykke *delete*. I kan også slette den sidste side, hvis I ønsker det.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Møllehuset er en integreret daginstitution i Kirke Sonnerup i hjertet af Lejre Kommune. Vi har en stor legeplads og vi vægter udelivet højt og er ude hver dag. Vi har gode muligheder for at komme til skov og strand med bus og gøre brug af byens grønne arealer.

Møllehuset består af en vuggestue med to stuer, Mariehønsene og Brumbasserne. Vuggestuen er normeret til ca. 25 børn. Børnehaven har 3 stuer. Stiklingerne og Spirerne er for de 3-5-årige, mens Maxigruppen er for de børn, der skal i skole til den kommende august måned. Børnehaven er normeret til ca. 50 børn.

Vi har de seneste år oplevet en stigning i børnetallet, men vi betragter Møllehuset som en enhed, hvor alle personaler kan indgå på tværs af huset og derfor har kendskab til alle husets børn og dermed en forståelse af de forskellige arbejds gange på tværs af stuerne.

Vi har faglige fyrtårne – som er og vil være medskabende og sikre implementeringen af den styrkede pædagogiske læreplan fremadrettet. Vi er yderst bevidste om vores kerneopgave og at alt hvad vi gør på kort sigt, vil påvirke barnet på lang sigt.

Vi er ved at opbygge en stærk evalueringskultur i Møllehuset, der skal være med til at systematisere og analysere vores praksis. Vi arbejder hele tiden med at udvikle vores praksis med fokus på forbedring og inddragelse af børnenes ideer og synspunkter, samt får vendt de aktuelle problematikker vi indimellem oplever.

Eks: Børnene smider skoene og leger rundt med bare tæer. Nogen voksne er kun til det er i sandkassen, andre synes det er fint de har bare tæer alle steder. Her er en god observation, der er værd at evaluere på, sådan at vi møder børnene med en velbegrundet holdning til, hvorfor det er godt eller mindre godt at børn leger rundt uden sko på. Skal der være regler omkring det?

Vi er alle medskabere af en kultur og i Møllehuset arbejder vi sammen om en fælles positiv praksis, hvor alle ønsker at bidrage og stille nysgerrige spørgsmål til det pædagogiske arbejde med fokus på den ressourceorienteret tilgang til hinanden for at optimere egen og vores fælles praksis i dagligdagen.

Køkkenet er i sig selv en kæmpe ressource, Vi har en fantastisk køkkendame, der forbereder måltidet til børnene. Børn og voksne har et fælles tredje, som opbygger børnenes madmodighed. Vi spiser sammen i mindre grupper og har tid og rum til at tale, dufte og smage på maden. Maden kommer på fade og i skåle opdelt, sådan at børnene kan se hvad de skal spise. På suppedage laves der et fad med de grønsager og krydderier som indgår i suppen, så børnene ved, hvad der er kommet i. Det giver dem en tryghed, at de ved hvad der er i før de smager. Alle børn kender vores køkkendame og kommer ofte forbi og kan være nysgerrige på processen, da køkkenet er i midten af vores hus.

Børnene hjælper af og til med forberedelse af grøntsager eller formning af boller o. lign.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn

Vi anerkender barnet og tager udgangspunkt i det enkelte barns udvikling. Hvert barn skal ses, høres og forstås, derfor er det blandt andet vigtigt at vi siger godmorgen og farvel hver dag, således hvert barn føler sig betydningsfuldt i mødet med det fællesskab, vi har i Møllehuset.

Alle barnets følelser kan rummes og vi anerkender at barnet kan have dage, der starter mindre godt end andre. Vi italesætter og visualiserer følelserne overfor barnet og imødekommer det, der, hvor barnet er. Vi er i øjenhøjde med barnet og giver det tid, så barnet kan ytre sine tanker og følelser. Vi taler f.eks. i konfliktsituationer om hvordan situationen opstod og hvordan det kan være hensigtsmæssigt at løse den næste gang, så børnene hele tiden er i følelsesmæssig udvikling og lærer om egne og andres reaktioner.

Alle børn er forskellige, men lige meget værd og det enkelte barn skal opleve sig selv som en deltager i de sociale fællesskaber, der er i Møllehuset.

Dannelse og børneperspektiv

Barnets perspektiv har en stor værdi hos os. Vi inddrager børnene i så mange af hverdagens rutiner, som det er muligt. Børneperspektivet arbejder vi også henimod bliver en større og mere afgørende del af vores evalueringsarbejde, da de er den vigtigste del af vores pædagogiske praksis og børnene kommer dermed til at være et større direkte led i vores fremtidige aktiviteter.

Der er dog altid plads til at følge børnenes spor i de pædagogiske temaer vi arbejder i og børnene har dermed en mulighed for at ændre/forme aktiviteterne i nogle retninger, der ikke var planlagt med fra start af. Det gælder også, hvis nogle børn har gang i en god leg, så kan vi altid ændre i, hvem der skal være med til noget planlagt, hvis børnene giver udtryk for at denne her leg er vigtig for dem.

Det er en vigtig del af deres dannelse, at de bliver mødt af andre børn og voksne, der vil forstå og gerne vil gå med på deres gode ideer, men samtidig også hjælpe dem til at kende forskel på

hvornår noget er en god ide og noget andet kan være en dårlig ide. Det er her, vi som voksne skal være gode til at sætte ord på situationer og handlinger svarende til barnets alder og udviklingstrin.

Leg

Legen er den vigtigste del af barnets liv. Det er her grundstenene for deres måde at være i verden på bliver grundlagt. Dermed har vi en kæmpe opgave i, i samarbejde med forældrene at lærer børnene at indgå i leg og i forpligtende legefællesskaber. Legen styrker blandt andet børnenes sociale kompetencer, fantasi og selvværd.

Vi veksler i mellem at observere legen, altså hvordan legen forløber om vi skal ind og hjælpe den på vej eller håndtere en konflikt. Og at være en aktiv deltager i legen, hvor vi rammesætter og guider legen, sådan at børnene har forudsætninger for selv at deltage/igangsætte nye lege uden voksne fremadrettet og dermed også lære, hvordan en leg kan udvikle sig over tid.

Læring

Der er læring hele dagen i alle aspekter. Den læring som vi har særligt fokus på er i børnenes leg, både den børneinitierede leg, men også den vokseninitieret leg. Når vi leger, så er vi oftest i en flowtilstand, hvor vi har en motivation, fordybelse og koncentration som gør at legen kan give en masse læring fra sig – både i form af viden fra andre, men også i egen læring af, hvad man som barn kan og tør byde ind med. Vores rolle i legen og uden for legen har stor vigtighed hos børnene og vi skal være altid være bevidste i vores direkte og indirekte kommunikationsform.

Vi er meget bevidste om at være katalysatorer for legens udvikling, når dette er nødvendigt.

Vores rutiner giver også børnene læring omkring, hvilke ting der skal være opfyldt for at dagen hænger sammen, der skal laves mad, dækkes bord, hældes vand i glas, give maden videre til den næste ved bordet, gå på toilet, tage tøj af og på – det er alt sammen dagligdagsrutiner som indeholder ufattelige mængder af mere eller mindre bevidst læring. Her kan også nævnes overgange fra bordet til toilettet eller fra garderobe til at gå udenfor.

Børnefællesskaber

Alle børn skal opleve, at de er en del af et meningsfuldt fællesskab. Alle børn vil gerne være en del af fællesskabet og vi skal være gode til at guide dem der synes det er svært at være i et forpligtende børnefællesskab.

Fællesskaber kan dannes på mange måder, det kan f.eks. være i form af alder, interesser, kundskaber, køn og kultur. Vi er i høj grad med til at understøtte børnefællesskaber på kryds og tværs. Vigtigt er det at huske på at børn må gerne lege alene, men ingen skal føle sig ensomme. Det gør sig også gældende i legerelationer. Hvis ikke legerelationen er positiv, kan der være børn der føler sig ensomme i legen, selvom de er sammen med andre. Og det er vi meget opmærksomme på ikke skal være sådan for nogen børn.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Læringsmiljøet skal understøtte børnenes trivsel, dannelse, læring og udvikling, både kropsligt, emotionelt, motorisk, socialt og kognitivt. Det gælder både inden- og udendørs. For at understøtte dette er vores læringsmiljø nødt til at være dynamisk og fleksibelt alt efter hvilken børnegruppe vi har, og som oftest ændrer det sig over tid pga. alder eller nytilkomne børn, interesser hos børnene o. lign. Det er en foranderlig proces som sætter fokus på at vi for understøttet børnegruppernes sammensætning og fællesskaber bedst muligt.

Læringsmiljøet har den force at det kan være med til at indbyde til rolige eller vilde lege. Det samme kan de nærværende voksne indbyde til hvor det er godt at lege fange eller med dukker. I denne sammenhæng er vores bevidsthed også på brugen af aktiviteter, hvor henholdsvis høj og lav arousal er i spil.

Vi har en visuel struktur, så børnene er forberedt på dagen og dermed er trygge i, hvad der kommer til at ske.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi har dagligt uformelle snakke med forældrene. Vi indgår som professionelle i et forpligtende samarbejde med respekt omkring det enkelte barn og vi forventer at forældrene føler en gensidig forpligtelse i forhold til vores samarbejde. Vi tilbyder alle forældre til nye børn i institutionen en

samtale 3-6 mdr. efter opstart, så forældrene får mulighed for at stille uddybede spørgsmål og så-
dan at vi kan give en beskrivelse af barnets trivsel og udvikling i vores hus. Vi har fokus på at
have dialogen med forældrene, for når vi går i samme retning og støtter det enkelte barn, de
samme steder, så rykker det også hos barnet.

Vi samarbejder med forældrebestyrelsen, som leder og personalerepræsentanter har møder med
ca. 4-5 gange årligt. De bliver også inviteret ind til ansættelsessamtaler ved nyansættelser med
en repræsentant. Vores forældrebestyrelse har dialogmøder med den resterende forældregruppe
uden om personalet, med fokus på hvor de kan sætte deres kompetencer i spil for at understøtte
vores pædagogiske praksis i dagligdagen.

Eksempel: Vi har et forældrepar, der begge arbejder i ZOO og da vi havde et tema om dyr blev
hele børnehaven og de store vuggestuebørn inviteret ind til et læringsforløb, som også tager ud-
gangspunkt i det vi selv arbejder med på stuerne. Hver stue havde et forløb om dyr, der blev for-
talt, mærket, duftet til dyret. Derudover var vi også rundt og se nogle af de dyr, vi havde haft talt
om i perioden med temaet: dyr.

Vi afholder desuden forældremøde, sommerfest og bedsteforældredag 1 gang årligt.

Vi samarbejder desuden med PPR, talepædagog og ergoterapeut, hvis vi og forældrene oplever,
at der er brug for mere end hvad vi som institution kan tilbyde.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det
pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så
børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Møllehuset har vi voksne som er tydelige, omsorgsfulde og rolige i deres tilgang til børn. Vi tror på at alle har en plads i fællesskabet og at vi deltager på forskellige præmisser. Vi er meget bevidste om at alle børn har brug for faste rammer og rutiner og sikrer at det bliver tydeligt ved hjælp af ugeplaner og piktogrammer for børnene. Vi er optaget af at inddrage børnenes perspektiv på deres egne situationer, fordi deres mening betyder noget. Vi har en struktur og indretning der tager højde for at der skal være plads til stille stunder og små kroge til fordybelse.

F.eks. laver vi børne yoga, spiser i små grupper og arrangerer grupper på tværs af stuer for at matche energi og interesse niveau.

Vi taler åbent i grupperne om at det at være forskellig er en styrke og alle har en plads i vores fællesskab. Det er acceptabelt at alle får den støtte de har brug for og ikke alle får det samme. Vi er meget tydelige omkring hvilke forventninger vi har til vores børn.

Forældresamarbejde er noget vi vægter højt. Vi tøver ikke med at kontakte, når vi har en undren over en reaktion eller adfærd. Vi tror på at forældre kender deres børn bedst og altid kan bidrage med at skabe de bedste vilkår for deres børn.

Vi har et godt samarbejde med øvrige instanser i Lejre Kommune og får sparring på vores pædagogiske strategier på Koordinerende team, bestående af repræsentanter fra PPR, sundhedsplejerske, Familiehuset.

I hverdagen ses vores fokus på at mindske usikkerheder for alle børn bl.a. ved at vi har faste pladser ved bordene, og faste rutiner som er synlige på stuerne. Fredag har vi fast ritual med sang. Sange og opgaver ved arrangementet bliver aftalt inden, så børnene kan forberede sig.

I tilfælde af vi har kommende skolebørn med særlige behov, inviterer vi skolens indskolingspersonale eller ledelse med på dialogmøde med forældre og personale fra Møllehuset, for at sikre den bedste overgang til skole.

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

Vi arbejder med førskolebørn i det vi kalder maxi-gruppen, de bliver samlet som gruppe i efteråret og frem til de starter i SFO i august. Vi arbejder henimod at gøre børnene klar til overgangen fra børnehave til skole.

Vi udvider fortsat børnenes horisont og at verden er større end nærmiljøet. Vi ønsker at give børnene lyst til at lære nyt, være videbegærlige og omsorgsfulde i mødet med alt det nye, der skal komme

Vi arbejder videre med det sociale, det at tilhører en gruppe, være en god, forstående og omsorgsfuld ven. Øve sig i at høre og udføre en kollektiv besked. Opbygge deres selvværd i tilstedeværelsen med deres egen gruppe.

Vi har et samarbejde med Grønhøjgård i Ejby, hvor vi er på besøg 1 gang om måneden fra marts, samtidig med de andre børnehaver, der hører til samme distrikt. Her kommer de kommende pædagoger og lærer for at møde de kommende skolebørn i deres egne rammer. En gang kommer de op og prøver at være i skolelokalet og være et par timer og en enkelt gang besøger skolen os i børnehaven. Personalet i maxi-gruppen deltager i disse besøg. Derudover har Lejre kommune en tur til Sagnlandet i juni, hvor der laves aktiviteter på tværs af børnehaverne.

Vi prioriterer at maxi-gruppen for muligheden for at komme på længere ture også gerne til København og lære om vores Danmarks historie og vores hovedstad. Vi er i børnenes sidste år i Møllehuset endnu mere optaget at styrke de tre kompetencer, der er medvirkende til at skabe en god

overgang til skolen, sociale relationer, sproglige kompetencer og erkendelsen af sig selv og omverdenen.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi går på ture ud i lokalområdet, som omfatter Kirke Sonnerup, Kirke Hyllinge, Ejby, Englerup og Hvalsø, hvor vi har mulighed for at besøge legepladser, bibliotek, parker, strand/vand og skov ved at tage den lokale rutebus. Til jul har vi tradition for at besøge kirken. Lejre Kommune har også rytmik forløb der ligger i efteråret, samt et dronteforløb som omfatter maxi-gruppen.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Vi er en institution med mange små rum, som vi udnytter ved at lave rum i rummet, som inviterer til forskellige typer af leg. Vi har steder der inviterer til bil-leg, dukkeleg, tegnezonen osv. Vi rykker jævnligt rundt, når vi fornemmer at interessen i børnegruppen ændrer sig. Eller et område udvikler sig uhensigtsmæssigt. Vi har børnene med ind i ændringen og i samtalen om, hvad børnene ønsker der er på stuen eller hvordan det skal udformes.

Vi gør brug af piktogrammer, der gør det tydeligt for børnene, hvad vi har aftalt i fællesskabet. Vi følger børnenes spor og interesser i arbejdet med det pædagogiske læringsmiljø. Da børnene lærer mest i leg og flowtilstanden.

Udendørs arbejder vi også på at gøre det mere synligt, hvor de forskellige lege har optimale betingelser og gerne ved levende afgrænsning i form af hæk, træer, blomster o. lign.

Vi har legetøjet i tilgængelige kurve med billede og ord af indholdet, så børnene visuelt og sprogligt kan se hvad der er i dem. Det skaber et overblik over legetøjet og mulighed for at være selvhjælpen i legeprocessen.

Vi er meget opmærksomme på at have børneperspektivet med vores daglige pædagogiske praksis samt i vores evalueringskultur.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I Møllehuset bliver hvert enkelt barn mødt positivt og anerkendende. Børnene skal opleve et trygt og rart miljø, hvor trivsel og læring er i fokus.

Det er vigtigt, at vi lærer børnene respekt for deres omgivelser. Vi anerkender og rummer barnets følelser. Vi møder barnet i dets nærmeste udviklingszone. Vi har fokus på at tilbyde børnene mindre grupper, hvor de kan spejle sig i voksne og andre børn, hvor der er rum til at blive set, hørt og forstået.

Vi arbejder målrettet på at være nærværende og aktiv lyttende. Vi udvikler aktive og deltagende børn, der mærker sig selv og deres grænser. Vi møder børnene med respekt og guider dem i deres relationer til at udvise respekt og omsorg for andre.

Vi skaber rammer, så børnene har mulighed for udvikling. Vi tilgodeser både det enkelte barn og børnegrupper i dagligdagen, at børn har brug for lige vilkår men at de kommer med forskellige forudsætninger.

Vi har børnene med i snakke om vores indretning og rammer. Børnenes ønsker og behov bliver italesat og der tages udgangspunkt i børnenes ideer, når vi planlægger spændende læringsmiljøer.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I Møllehuset er gruppen på stuen barnets base og derfra hverdagen tager sit udgangspunkt. Vi er fysisk et mindre hus med fagligt dygtige personaler, der har kendskab til alle børn i huset. Vi samarbejder på tværs af stuer og afdelinger. Vi understøtter de gode venskaber, der opstår på stuerne men også på tværs af grupper, ved at give børnene mulighed for at lege på en anden stue eller spise sammen med bedste venen.

Vi er også et hus med mange søskendebørn, der søger og drager omsorg omkring deres yngre søskende. En empatisk og social kompetence, der bestemt er værd at fordre og som vi gerne åbner op for og rummer, når børnene giver udtryk for det.

Vi har små grupper, hvor vi kan øve de sociale kompetencer i leg eller ved aktiviteter, hvor der f.eks. skal deles om redskaber eller gives legetøj videre. Vi sætter ord på for at børnene lærer, at måden vi spørger på, har betydning for den interaktion, de får med et andet barn eller voksen. Vi øver børnene i konflikthåndtering på en inddragende måde, sådan at børnene lærer at se og lytte til hinanden, hvis ikke når konflikten opstår, så i hvert fald når de er faldet ned igen.

Vi lytter til børnene og tager udgangspunkt i, hvem de er og hvad de kommer ind i fællesskabet med, herfra opbygger vi deres sociale rammer i fællesskabet med de andre børn. Vi holder samlinger, hvor der bliver øvet i at lytte til hinanden og give hinanden plads til at komme til udtryk. Samlingerne ønsker vi er dynamisk og med fokus på børnenes kompetencer i fællesskabet.

I Møllehuset har alle børn værdi og de er alle vigtige i vores sociale liv sammen. Vi har fast fredagssang, hvor hele huset er samlet fra de helt yngste vuggestuebørn til de ældste børnehavebørn. Alle 5 stuer tager en sang med som vi synger sammen. Vi har altid den samme start og slutsang, så det bliver tydeligt for børnene hvornår vi starter og slutter.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Sprog er en vigtig forudsætning for kommunikation mellem mennesker. Både den verbale og den nonverbale kommunikation er af stor betydning for, hvordan vi som mennesker møder hinanden. Derfor er vi også meget bevidste om hvordan vi i Møllehuset møder børn, forældre og hinanden i hverdagen, både med mimik, kropssprog og i tale.

I vuggestuen og børnehaven sættes der ord på alle handlinger. Når vuggestuebørn, de yngste børnehavebørn og børn med sproglige udfordringer siger noget, så gentager vi det børnene har sagt, for at de oplever at blive hørt og forstået, samtidig med de hører de rigtige ord-lyde og sætningsdannelser. Vi svarer selvfølgelig efterfølgende på det, de spørger om.

Vi leger med sproget ved hjælp af lyde, rimord, fjerneord og sange. Vi laver mundmotoriske øvelser via historiefortælling, hvor børnene er med til at lave lyde og mundbevægelser til historien. Vi puster til fjer, bordtennisbolde, sæbebobler og i mælk alt sammen for at styrke munden og tungen.

Vi bruger skriftsproget ved at skrive på kurvene, hvad der er af legetøj i sammen med et billede, så børnene fra en tidlig alder bliver præsenteret for bogstaver og ord.
Vi fortæller børnene hvad de må og skal, fremfor hvad de ikke må.

Vi øver børnene på at sætte ord på ting overfor hinanden, det er vigtigt, at vi som personale er nærværende og til stede, så vi kan guide børnene og hjælpe dem med at sætte ord på der følelser, ønsker og behov i den givne situation.

Vi har fokusord, der knytter sig til periodens tema, årstid, samt hvad der rør sig i børnenes sproglige univers. Vi sprogvurderer efter behov og anvender viden fra denne til at igangsætte indsatser.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi ønsker at børnene bliver udfordret motorisk dagligt, derfor er der muligheder inde og ude til at børnene kan få brugt deres kroppe, både sanseligt, motorisk, grov- og finmotorisk.

I [børnehaven](#) bruger vi massage, hvor børnene 2 og 2 massere hinanden og den vej får øjnene op for hinanden på en anden måde. Vi bruger desuden yoga, afslapning til meditativ musik og sang- og bevægelseslege med masser af kropslig udfoldelse.

Indlæring, trivsel og bevægelse hænger sammen og vi har derfor steder, hvor børnene kan bruge deres krop fysisk, de må gerne inddrages i praktiske gøremål på legepladsen som at hente brænde til bålet.

Vi laver aktiviteter hvor, balance og tempo samt afslapning indgår. Vi skal have pulsen op og vi skal pulsen ned (high arousal og low arousal).

Når vi har samlinger tænker vi så vidt muligt også bevægelse ind. I december har vi f.eks. yoga eller bevægelsesjulekalender, som børnene er vilde med at have i gang. Her får vi også kombineret med tal og ord samtidig med vi bruger kroppen.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi er ude hver dag året rundt. Udelivet er en vigtig del af vores dagligdag. Årstiderne gør at legepladsen, skoven og stranden kan tage sig helt forskellig ud.

Børnene skal blive fortrolig med de fire elementer jord, ild, luft og vand

Vi ligger i smørhullet af strand, skov, marker og vi gør brug af, at vi har mulighederne omkring enten på gåben eller ved hjælp af bussen og dermed kan komme ud i vores nærområde.

Vi bruger vores legeplads som et ekstra læringsrum, hvor der er flere forskellige muligheder for at udfolde sig.

Møllehuset er med til at gøre børnene nysgerrige på dyr og planter, samtidig med at vi respekterer børnenes grænser, nogle kan ikke lide edderkopper og lignede insekter, mens andre børn elsker at lege med krible-krable dyr,

Vi har fokus på sortering af affald og hvordan vi passer på naturen, samt genbrug. Her er vores køkkendame en stor ressource i fortællingen om, hvordan og hvorfor vi gør det. Farve inddelingen af skraldespandene gør det nemt for børn og voksne at være med og tage del i udviklingen.

Vi arbejder med science i løbet af året, ved at inkorporere små forsøg ved bålet på legepladsen.

Vi undersøger hvad der er inde i dyr, bl.a. fisk og følger processen der naturligt foregår efterfølgende.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi er med til at sikre et læringsmiljø hvor børn kan udfolde sig kreativt og møde kulturen, vi ønsker at udvide børnenes muligheder for at opleve eller skabe og udfolde sig. Lejre kommune har desuden et Dronteforløb, der sørger for alle aldersgrupper for kendskab til rytmik, historie og kreativ udfoldelse.

Vi har læringsrum, hvor legen og fantasien kan blomstre, og vi som personale griber nogle af de frø børnenes fantasi og leg spirer frem og vi sammen sørger for gror videre med udgangspunkt i børnenes nysgerrighed.

Vi er kreative med papir, pap, perler og div. Genbrugsmaterialer, men vi inviterer også naturens skattekammer ind såsom kogler, mos og grene.

Vi leger med klæd ud tøj, hvor vi sammen oplever et fællesskab, mens vi leger, vi er nogle andre eks. Dyr, prinsesser, riddere osv.

Vi har fokus på, at vi har børn, der kommer med forskellig baggrund. Det kan være i sprog eller religion men også familier der lever vegetarisk eller bor som en regnbuefamilie. Vi italesætter, at vi alle er forskellige med samme ønske om at blive accepteret for dem, vi er.

Børn er meget åbne og rummelige og derfor ønsker vi, at fastholde den gode kultur vi har med, at det er naturligt, når nogle ikke spiser svinekød, andre slet ikke kød. Nogle har en mor og far, andre har en mor og mama.

Vi har en forældregruppe som er meget engageret i vores hus og vi fastholder vores sociale arrangementer med børn og forældre gennem året, da det giver meget til alle voksne og børn, at vi har dette forpligtende fællesskab med hinanden.

Vi inddrager højtider i det pædagogiske arbejde og har en masse traditioner, som vi fortsætter med.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Vi er i en proces omkring evalueringskulturen i Møllehuset.

Vi har længe brugt aula og kommer derigennem ud til forældrene med hvad vi arbejder med, har fokus på og hvordan vi understøtter børnene i processerne i dagligdagen. Vi har meget fokus på børnenes oplevelser og bruger det i vores evaluering af kommende projekter, temaer, lege og meget andet i Møllehuset.

Vi evaluerer systematisk på stue- og personalemøder, sådan at vi bliver tydeligere i vores refleksionsarbejde omkring aktiviteter og emner vi arbejder med hen over året. Særligt dokumentationsformen ønsker vi en tydelig retning på i forhold til børneperspektivet, hvordan vi får det med i vores løbende og endelige evaluering af vores arbejde med børnene.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

Der vil blive sat et personalemøde/dag af, hvor vi samler de evalueringer, der er blevet lavet i årets løb på de pædagogiske temaer og forløb der har været gennemført, derfra ser vi på, hvad der har virket godt og hvor vi kan udvikle videre på, samt sikre om det står mål med vores læreplaner, eller om der skal rettes til.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluering af pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Pædagogisk læreplan

© 2019

Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC